

Báo cáo “**Công tác xử lý tội phạm về động vật hoang dã tại Việt Nam**” được Trung tâm Giáo dục Thiên nhiên (ENV) thực hiện hàng năm với mục tiêu đánh giá hiệu quả của công tác xử lý các vụ án hình sự về động vật hoang dã (ĐVHD). Các vụ án được đánh giá trong báo cáo này đều được ENV ghi nhận trong năm 2020.

Qua phân tích 111 vụ án hình sự* về ĐVHD được ghi nhận trong năm 2020, ENV tiếp tục nhận thấy nhiều chuyên viên tích cực trong công tác xử lý tội phạm về ĐVHD của các cơ quan chức năng có liên quan tại Việt Nam. Các cơ quan chức năng đã giữ vững tinh thần kiên quyết đấu tranh ngăn chặn tình trạng buôn bán ĐVHD trái phép và tạo nên những chuẩn mực mới trong cuộc chiến đẩy lùi tội phạm về ĐVHD trên toàn quốc.

* Lưu ý: Đây là những vụ án liên quan đến hoạt động buôn bán, vận chuyển, nuôi nhốt, tàng trữ trái phép ĐVHD, bộ phận hoặc sản phẩm ĐVHD mà ENV đánh giá có dấu hiệu hình sự theo quy định của pháp luật Việt Nam. Trong báo cáo này, ENV không phân tích các vụ mua bán nhỏ lẻ đến người tiêu dùng dù đó có thể là hành vi bị xử lý hình sự.

1. TÌNH HÌNH XỬ LÝ CÁC VỤ ÁN HÌNH SỰ VỀ ĐVHD ĐƯỢC PHÁT HIỆN TRONG NĂM 2020

Gần **95%** các vụ án hình sự về ĐVHD có đối tượng bị bắt giữ

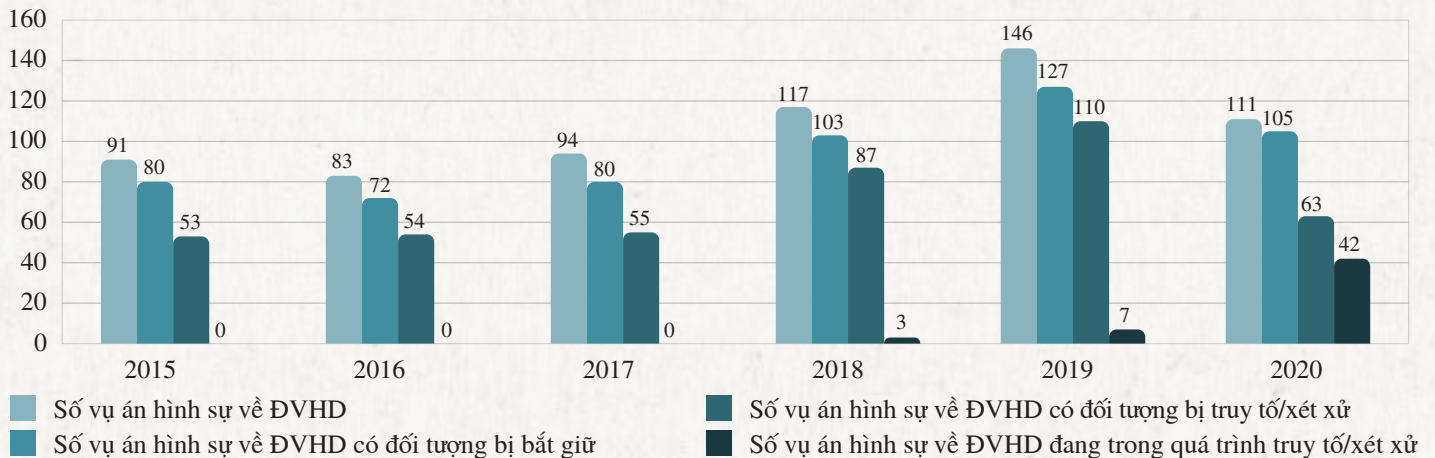
Trong năm 2020, ENV ghi nhận 105/111 vụ án hình sự liên quan tới ĐVHD có các đối tượng vi phạm bị bắt giữ, chiếm 94,6% - tỷ lệ cao nhất từ trước tới nay. Trong giai đoạn năm 2015 - 2019, tỷ lệ này trung bình chỉ đạt 87%.

60% các vụ án có phát hiện đối tượng phạm tội đã được đưa ra xét xử

Tính đến tháng 6/2021, 63/105 vụ án được phát hiện năm 2020 có đối tượng bị bắt giữ đã được đưa ra xét xử, chiếm tỷ lệ 60% - thấp hơn so với mức bình quân ghi nhận trong giai đoạn 2015 - 2019 là 77%. Tuy nhiên, hiện vẫn còn 42 vụ án được phát hiện trong năm 2020 đang được các cơ quan chức năng xem xét xử lý hình sự. ENV cho rằng một trong những nguyên nhân khiến tỷ lệ các vụ án hình sự về ĐVHD được đưa ra xét xử thấp hơn mức trung bình chung ghi nhận trong các năm trước là do ảnh hưởng của đại dịch Covid-19 khiến quá trình điều tra và xử lý của nhiều vụ án hình sự bị chậm trễ.

Biểu đồ 1: Tình hình xử lý tội phạm về ĐVHD phát hiện trong giai đoạn 2015 - 2020

2. TÌNH HÌNH XÉT XỬ TỘI PHẠM VỀ ĐVHD TRONG NĂM 2020

51% số vụ xét xử có đối tượng bị tuyên án phạt tù

Tỷ lệ các vụ án có đối tượng bị áp dụng hình phạt tù (không được hưởng án treo) trong năm 2020 là 51%, không chênh lệch nhiều so với tỷ lệ này trong năm 2019 (50%). Tuy nhiên, mức hình phạt tù trung bình tăng cao kể từ năm 2015 đến nay khẳng định lập trường ngày càng cứng rắn hơn của các cấp tòa án trong quá trình xét xử tội phạm về ĐVHD (Bảng 1).

Mức án tù giam trung bình trong năm 2020 là **4,38 năm**

Mức án tù giam trung bình cho một đối tượng phạm tội về ĐVHD trong năm 2020 là 4,38 năm, giảm nhẹ so với năm 2019 (4,5 năm).

Bảng 1: Hiệu quả công tác xét xử tội phạm về ĐVHD (tính theo thời điểm vụ án được đưa ra xét xử)

Bảng này tóm tắt kết quả xử lý tội phạm về ĐVHD theo thời điểm vụ án được đưa ra xét xử. Nhằm phản ánh chính xác hơn hiệu quả công tác xét xử của ngành tòa án trong một giai đoạn nhất định, ENV căn cứ vào thời điểm vụ án được đưa ra xét xử thay vì thời điểm phát hiện tội phạm.

Lưu ý: Số liệu các vụ án được đưa ra xét xử tại Bảng 1 sẽ có sự khác biệt so với số liệu trong Biểu đồ 1 do Bảng 1 phản ánh những vụ án đã được xét xử trong một năm nhất định, bao gồm cả những vụ án mà hành vi phạm tội xảy ra tại thời điểm trước đó.

	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Số vụ án được đưa ra xét xử	24	54	64	60	90	122
Số vụ xét xử có đối tượng bị phạt tù (không được hưởng án treo)	11	19	19	27	45	62
Tỉ lệ phần trăm các vụ án áp dụng hình phạt tù (không được hưởng án treo)	45,8%	35,1%	29,6%	45%	50%	50,8%
Số đối tượng bị áp dụng hình phạt tù (không được hưởng án treo)	15	22	27	35	80	99
Mức hình phạt tù trung bình (theo số năm)	0,98	1,55	1,21	3,22	4,5	4,38

Bảng 2: Một số bản án nghiêm khắc với tội phạm về ĐVHD trong năm 2020

Cơ quan xét xử	Đối tượng	Mức hình phạt	Hành vi
Toà án nhân dân (TAND) thành phố Cần Thơ	Đỗ Thành Sơn	12 năm 6 tháng Phạt bổ sung: 100 triệu đồng	Vận chuyển trái phép 28,7 kg sừng tê giác từ Cộng hòa Mozambique về Việt Nam qua đường hàng không
TAND tỉnh Hưng Yên	Nguyễn Đình Hồng	11 năm về tội vi phạm quy định về bảo vệ động vật nguy cấp, quý, hiếm và 5 năm về tội cố ý làm hư hỏng tài sản	Vận chuyển trái phép 116 cá thể tê tê Java (<i>Manis javanica</i>)
TAND thành phố Hà Nội	Nguyễn Thị Thủy	11 năm	Tàng trữ trái phép 215 kg ngà voi châu Phi (<i>Loxodonta africana</i>)
TAND cấp cao tại Hà Nội	Dương Văn Phong	10 năm	Buôn bán trái phép 200,04 kg ngà voi châu Phi (<i>Loxodonta africana</i>)
TAND cấp cao tại Hà Nội	Nguyễn Văn Hưng	9 năm	
TAND cấp cao tại Hà Nội	Nguyễn Văn Nam	8 năm	

3. ĐÁNH GIÁ VÀ KIẾN NGHỊ

Năm 2020, mặc dù bị ảnh hưởng bởi dịch Covid-19, các cơ quan chức năng trên cả nước vẫn tiếp tục tăng cường nỗ lực đấu tranh với tội phạm về ĐVHD và xử lý các đối tượng chuyên buôn bán, vận chuyển ĐVHD trái phép. Số lượng các vụ án hình sự có đối tượng bị bắt giữ vẫn tiếp tục gia tăng, đạt tỷ lệ gần 95% trong tổng số vụ án hình sự về ĐVHD mà ENV ghi nhận được. Tỷ lệ số vụ được đưa ra xét xử cũng đạt ở mức đáng kể, chiếm 60% số vụ có đối tượng bị bắt giữ. Không những vậy, các hình phạt nghiêm khắc vẫn tiếp tục được áp dụng, trong đó 51% các vụ án có đối tượng bị áp dụng án tù giam với mức án trung bình là 4,38 năm cho một đối tượng phạm tội về ĐVHD.

Trong những năm gần đây, Việt Nam đã đạt được những bước tiến đáng kể trong nỗ lực đẩy lùi tội phạm về ĐVHD, trong đó phải kể đến các bản án nghiêm khắc dành cho một số đối tượng cầm đầu các đường dây buôn bán ĐVHD trái phép. Tuy nhiên, tỷ lệ thành công sẽ cao hơn nhiều nếu các cơ quan chức năng có các biện pháp hữu hiệu trong việc điều tra, xử lý hình sự các vụ án có liên quan đến vận chuyển ĐVHD bất hợp pháp qua khu vực cảng. Từ năm 2018 đến nay, các cơ quan chức năng địa phương đã phát hiện và tịch thu 15.328 kg ngà voi và 36.169 kg vảy tê tê tại các cảng, chủ yếu là cảng biển. Tuy nhiên, ENV chưa ghi nhận bất cứ đối tượng nào phải chịu trách nhiệm cho những lô hàng ĐVHD bị thu giữ này. Để giải quyết triệt để vấn đề này, các cơ quan chức năng phải thực sự tập trung nguồn lực vào việc điều tra các vụ án về ĐVHD phát hiện tại cảng và kiên quyết truy vết, làm rõ những đường dây tội phạm có liên quan.

Các cơ quan chức năng cần đầu tư công sức, nguồn lực và tập trung thu thập tất cả các bằng chứng có liên quan đến những vụ bắt giữ quy mô lớn. Theo đó, các bằng chứng liên quan đến giao dịch tài chính giữa người gửi và người nhận; các phương thức liên lạc (qua điện thoại, thư điện tử); tin báo của người dân; và các thông tin có liên quan khác sẽ là cơ sở để xác định danh tính của chủ lô hàng nhằm tạo điều kiện cho các cơ quan mở rộng điều tra, từ đó bắt giữ, khởi tố, truy tố và áp dụng hình phạt tù đối với các đối tượng cầm đầu những đường dây đang buôn lậu hàng tấn ngà voi và vảy tê tê vào Việt Nam mỗi năm.

Ngoài ra, các cơ quan chức năng cần xem xét, đánh giá và vận dụng hiệu quả các quy định pháp luật trong lĩnh vực rửa tiền, trốn thuế, hay quy định về tội phạm có tổ chức để làm cơ sở pháp lý xử lý các đường dây buôn bán ĐVHD trái phép xuyên quốc gia do các đối tượng người Việt Nam cầm đầu.

Việt Nam được đánh giá là quốc gia có hệ thống quy phạm pháp luật về bảo vệ ĐVHD hiệu quả nhất trong khu vực Đông Nam Á. Các hậu quả pháp lý từ hành vi buôn bán ĐVHD trái phép đã tăng lên đáng kể cùng với việc sửa đổi các quy định pháp luật có liên quan và áp dụng những hình phạt nghiêm khắc với tội phạm về ĐVHD thời gian vừa qua. Tuy nhiên, chúng ta chỉ có thể thực sự chiến thắng trong cuộc chiến cam go này khi triệt phá được hoàn toàn các đường dây buôn bán ĐVHD xuyên quốc gia vẫn đang hoạt động rất mạnh.